

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION AND THEIR IMPACT ON ECONOMIC SECURITY

У статті розглядається вплив цифрових технологій на боротьбу з корупцією та їх роль у зміцненні економічної безпеки держави. Аналізуються основні механізми, через які інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) можуть знижувати рівень корупції, включаючи автоматизацію адміністративних процесів та підвищення прозорості державних органів. Приклади успішного впровадження цифрових рішень, таких як електронний уряд в Естонії, система Aadhaar в Індії та платформа ProZorro в Україні демонструють ефективність цих підходів. У статті також наголошуються на перевагах відкритих даних та електронних систем управління документообігом, які дозволяють мінімізувати людський фактор і посилити громадський контроль. Розглядаються перспективи подальших досліджень у галузі розробки нових цифрових рішень та міжнародного співробітництва. Оцінено значний потенціал цифрових технологій у зниженні корупційних ризиків та зміцненні економічної безпеки, що сприяє підвищенню довіри до державних інститутів та покращенню бізнес клімату.

Ключові слова: цифрові технології, боротьба з корупцією, економічна безпека, автоматизація процесів, прозорість, електронний уряд, відкриті дані, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

The article examines the impact of digital technologies on combating corruption and their role in enhancing the economic security of the state. It explores the primary mechanisms through which information and communication technologies (ICT) can reduce corruption levels, including process automation and increased transparency of government operations. By analyzing successful implementations of digital solutions, such as e-government in Estonia, the Aadhaar system in India, and the ProZorro platform in Ukraine, the article demonstrates the effectiveness of these approaches. The integration of electronic management and documentation systems minimizes the need for direct interaction between officials and citizens, reducing opportunities for corrupt practices and enhancing economic security. For example, e-government systems streamline administrative procedures, reducing bureaucratic delays and eliminating corrupt schemes. Estonia's X-Road system, which ensures secure data exchange between government institutions, significantly decreases the risk of corruption by providing online access to government services, thus improving the country's economic security. Transparency is a critical factor in fighting corruption and bolstering economic security. When government actions and decisions are open and accessible to public scrutiny, the chances for corrupt practices are substantially lowered. Open data platforms offer access to information on government activities, such as budget expenditures and public procurement, enabling citizens and organizations to monitor and control state actions. Platforms like data.gov.uk in the UK and data.gov in the USA provide extensive data sets that support transparency and accountability in government operations, positively impacting economic security. Despite significant advancements, unresolved issues remain, including the limited dissemination and accessibility of digital technologies in some regions and cybersecurity and data protection challenges. The article identifies these challenges and discusses the need for ongoing research and development of new digital solutions. It also emphasizes the importance of international cooperation and sharing best practices in digital anti-corruption efforts. The article concludes that digital technologies are a powerful tool in the fight against corruption, significantly enhancing transparency, accountability, and efficiency in public administration. By reducing corruption risks and strengthening economic security, digital technologies contribute to increased trust in government institutions and an improved business climate. Future research should focus on developing and implementing new digital solutions and evaluating their impact on corruption levels in various contexts, along with fostering international collaboration.

Key words: digital technologies, anti-corruption, economic security, process automation, transparency, E-government, open data, information and communication technologies (ICT).

УДК 342.951:351.74

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.87-8>

Хаванов А.В.¹

к.е.н.,

Уповноважений з антикорупційної

діяльності,

АТ «Державний експортно-імпорتنний

банк України»

Khavanov Artem

JSC "The State Export-Import Bank

of Ukraine"

Постановка проблеми. Корупція залишається однією з найсерйозніших проблем, що перешкоджають сталому розвитку та економічній безпеці багатьох країн. Вона підриває довіру до державних інституцій, призводить до неефективного використання ресурсів та створює серйозні соціальні та економічні диспропорції. В умовах цифровізації економіки та впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) актуальним завданням стає дослідження потенціалу цих технологій у боротьбі з корупцією. Цифрові технології можуть значно посилити прозорість, підзвіт-

ність та оперативність взаємодій між державою, бізнесом та громадянами, що робить їх перспективним інструментом протидії корупційним практикам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний внесок у теоретичне дослідження впливу антикорупційних заходів на забезпечення економічної безпеки держави зробили вітчизняні та іноземні вчені, зокрема: Кубатко О., Літвінова Ю., Литвиненко Д., Лопатовська О., Мельник С., Нікольчук Ю., Півень В., Ставерська Т., Франчук В., Харченко Д. Однак, взаємозв'язок антикорупцій-

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9755-3420>

ної діяльності та економічної безпеки потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз впливу цифрових технологій на зниження рівня корупції та зміцнення економічної безпеки держави, включаючи дослідження механізмів впливу ІКТ на корупцію в контексті економічної безпеки, оцінку ефективності різних цифрових інструментів у боротьбі з корупцією та їх вплив на економічну безпеку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автоматизація процесів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави шляхом мінімізації корупційних ризиків. Корупція найчастіше виникає внаслідок людського фактору, коли державні службовці можуть зловживати своїми повноваженнями з метою отримання особистої вигоди. Автоматизація дозволяє мінімізувати такі можливості, усуваючи необхідність особистої взаємодії між посадовцями та громадянами. Це істотно знижує корупційні ризики, підвищує прозорість та підзвітність державних процедур, що безпосередньо впливає на зміцнення економічної безпеки.

Системи електронного уряду («e-government») стали однією з ключових форм автоматизації адміністративних процесів. Ці системи переводять багато державних послуг в онлайн-режим, що значно скорочує час їх виконання та усуває необхідність особистих зустрічей з посадовцями.

Автоматизація державних та адміністративних процесів дозволяє значно скоротити час, необхідний виконання різних процедур. Це зменшує бюрократичне навантаження на громадян та бізнес, покращуючи їхню взаємодію з державними установами. Наприклад, електронні системи подання податкових декларацій, реєстрації бізнесу або отримання ліцензій дозволяють громадянам та підприємцям уникати довгих черг та безлічі проміжних етапів, пов'язаних із паперовою тяганиною. В результаті процес стає більш швидким і зручним.

Виключення чи мінімізація необхідності особистої взаємодії між посадовцями та громадянами суттєво знижує можливість вчинення корупційних дій. Коли адміністративні процедури проводяться в автоматичному режимі, ймовірність проявів недобросовісності зменшується. Автоматизовані системи виключають суб'єктивність та забезпечують рівне ставлення до всіх громадян та організацій.

Автоматизовані системи забезпечують більш високу точність та ефективність виконання завдань, ніж традиційні «ручні» методи. Вони зменшують ймовірність помилок та зловживань, забезпечуючи точніше виконання адміністративних процедур. Це особливо важливо у контексті управління документами, фінансовими операціями та іншими критично важливими процесами.

Завдяки використанню сучасних технологій, таких як машинне навчання та штучний інтелект, автоматизовані системи можуть аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії та запобігати помилкам, що підвищує загальну надійність та підзвітність державних систем.

Так, зокрема, системи управління документообігом (EDMS) дозволяють автоматизувати процес створення, зберігання, пошуку та управління документами. Ці системи забезпечують централизоване сховище для всіх документів, що скорочує час їхньої обробки та підвищує доступність інформації для всіх зацікавлених сторін. EDMS також забезпечують високий рівень захисту даних та можливість відстеження всіх змін, що важливо для забезпечення підзвітності та прозорості. Приклади впровадження EDMS включають системи електронного архіву, системи керування контрактами та системи автоматизованого створення звітів.

Впровадження електронних платіжних систем у державні послуги дає, в свою чергу, змогу громадянам сплачувати податки, штрафи та інші збори онлайн. Це усуває необхідність особистої взаємодії з посадовцями або іншими уповноваженими особами та знижує ймовірність вчинення корупційних дій. Електронні платіжні системи забезпечують прозорість та підзвітність усіх фінансових операцій, спрощуючи процес відстеження та контролю грошових потоків [7]. Приклади включають системи онлайн-сплати податків, штрафів за порушення правил дорожнього руху та комунальних послуг.

Створення онлайн-платформ для подання заяв на отримання державних послуг, таких як реєстрація бізнесу, отримання ліцензій або подання заяв на соціальні виплати, дозволяє скоротити години очікування та підвищити прозорість цього процесу. Ці платформи забезпечують зручний та доступний спосіб взаємодії з державними установами, зменшуючи необхідність відвідування офісів та особистого спілкування з посадовцями. Онлайн-платформи також дозволяють автоматизувати процес обробки заяв, забезпечуючи швидше та ефективніше надання послуг.

На підтвердження вищенаведеного, варто навести успішні світові практики впровадження таких технологічних рішень.

Відомо, що Естонія є лідером у галузі електронного уряду. Практично всі державні послуги доступні онлайн, включаючи подання податкових декларацій, реєстрацію бізнесу та доступ до медичних послуг. Це не лише прискорює процес, а й робить його прозорим та підзвітним. Внаслідок цього рівень корупції в Естонії значно знизився, що підтверджується даними Transparency International. Прозорість та доступність даних дозволяють громадянам та організаціям контр-

олювати державні дії, що створює додатковий бар'єр для корупційних дій [1].

У Грузії реформи електронного уряду почали активно запроваджуватися з 2004 року. Однією з ключових змін стало створення Єдиного національного агентства з реєстрації власності (NAPR), яке дозволило суттєво спростити та автоматизувати процес реєстрації нерухомості. Це скоротило можливості для корупційних схем та значно прискорило надання послуг громадянам. За даними Світового банку, ці реформи призвели до значного скорочення рівня корупції у сфері реєстрації нерухомості, що позитивно позначилося на інвестиційному кліматі країни [6].

В Індії система Aadhaar, заснована на біометричній ідентифікації, дозволяє громадянам отримувати доступ до різних державних послуг та соціальних програм. Система усуває необхідність надання паперових документів та особистих зустрічей із посадовцями, що відповідно зводить до мінімуму можливості для корупції. Завдяки автоматизації та використанню біометричних даних система забезпечує високий ступінь точності та безпеки, що сприяє зниженню корупційних ризиків та покращенню надання державних послуг.

Окрему увагу варто приділити питанню відкритих даних («open data»). Платформи відкритих даних надають доступ до інформації про діяльність державних органів, таких як бюджетні витрати, державні контракти та тендери. Це дозволяє громадянам та громадським організаціям відслідковувати та контролювати дії держави. Прозорість є ключовим елементом боротьби з корупцією та важливим аспектом економічної безпеки. Платформи відкритих даних підвищують підзвітність державних органів, сприяють виявленню корупційних схем та забезпечують більш справедливий розподіл ресурсів [2].

Доступ до інформації дозволяє громадянам та організаціям контролювати дії державних органів та виявляти випадки корупції. Громадський контроль є важливим механізмом запобігання корупції, оскільки відкритість даних робить державні процеси прозорішими та підзвітними. Громадяни можуть стежити, як використовуються бюджетні кошти, і виявляти випадки нецільового використання чи зловживань.

Прозорість підвищує довіру громадян до державних інституцій, що сприяє зміцненню соціального капіталу та покращенню ділового клімату. Коли державні органи відкрито публікують інформацію про свою діяльність, це створює умови для більш тісної взаємодії з громадянами та бізнесом, покращує сприйняття чесності та ефективності державного управління [5].

Коли інформація про дії державних органів є доступною та відкритою, можливості для корупції значно знижуються. Відкриті дані дозволяють

своєчасно виявляти та запобігати корупційним схемам, оскільки підозрілі транзакції та контракти стають видимими для всіх зацікавлених сторін. Це створює додатковий тиск на державних службовців та чиновників, оскільки їхні дії перебувають під постійним наглядом громадськості [2].

Платформи для публікації державних контрактів та тендерів дозволяють публікувати інформацію про державні закупівлі та тендери, роблячи їх доступними для громадського контролю. А впровадження систем моніторингу та звітності дозволяє автоматично відстежувати та аналізувати дії державних органів, виявляючи можливі випадки корупції [3]. Ці системи використовують сучасні технології, такі як великі дані та машинне навчання, для аналізу транзакцій та виявлення аномалій. Приклади таких систем включають аналітичні платформи, які моніторять державні витрати та виявляють підозрілі операції.

Використання інтерактивних панелей та інструментів візуалізації даних дозволяє громадянам та організаціям легко аналізувати та інтерпретувати інформацію про діяльність державних органів. Такі інструменти роблять дані доступнішими і зрозумілішими, що сприяє ширшій участі громадськості у контролі за державними процесами. Прикладами є інтерактивні дашборди, які показують розподіл бюджетних коштів, результати тендерів та інші ключові показники.

Для більшої наочності, варто зупинитись на успішних світових прикладах впровадження платформ відкритих даних.

Так, зокрема, портал data.gov.uk (Велика Британія) надає доступ до різноманітних наборів даних, включаючи інформацію про державні витрати, контракти та тендери. Ця платформа дозволяє громадянам та організаціям проводити незалежний аналіз та виявляти можливі випадки корупції. Доступ до таких даних забезпечує громадський контроль за діяльністю державних органів та сприяє підвищенню підзвітності. Наприклад, завдяки відкритим даним, громадянські активісти та журналісти можуть аналізувати державні витрати та виявляти невідповідності чи підозрілі контракти, що суттєво впливає на рівень корупції.

Портал data.gov є центральним сховищем відкритих даних Федерального Уряду США. Він надає доступ до мільйонів наборів даних, включаючи інформацію про федеральні витрати, закупівлі та контракти. Ця платформа сприяє підвищенню прозорості та підзвітності державних органів. Публікація даних дозволяє не лише громадянам, а й бізнесу, науковцям та дослідникам використовувати ці дані для аналізу та покращення різних аспектів державної політики. Наприклад, аналітики можуть виявляти тенденції у державних закупівлях, аналізувати ефективність використання бюджетних коштів та пропонувати покращення.

Платформу ProZorro (Україна) було створено для підвищення прозорості державних закупівель. Усі тендери проводяться онлайн, а інформація про них доступна всім зацікавленим сторонам. Це дозволило значно скоротити рівень корупції у сфері державних закупівель. ProZorro забезпечує прозорість та підзвітність, дозволяючи громадянам, бізнесу та міжнародним організаціям спостерігати за процесом закупівель фактично в режимі реального часу. Система також включає механізми зворотного зв'язку та надає можливість оскаржувати тендерні процедури.

Висновки з проведеного дослідження. Цифрові технології є потужним інструментом у боротьбі з корупцією, який здатний значно підвищити прозорість, підзвітність та ефективність державного управління, що безпосередньо впливає на економічну безпеку держави.

Автоматизація процесів та підвищення прозорості є ключовими механізмами, які дозволяють знизити рівень корупції та зміцнити економічну безпеку. Впровадження ІКТ у державні системи управління забезпечує більш ефективно, прозоре та підзвітне надання державних послуг, що сприяє покращенню загальнодержавного економічного клімату та підвищенню довіри громадян до державних інституцій.

Впровадження та розвиток таких технологій має бути пріоритетним напрямком для всіх держав, які прагнуть забезпечити належний рівень економічної безпеки та знизити рівень корупції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дослідження Transparency International Естонія. Офіційний сайт. URL: <https://www.transparency.ee/publikatsioonid> (дата звернення: 22.06.2024).
2. Звіти про результати роботи Міністерства цифрової трансформації України 2020-2023 році. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry#section-goals> (дата звернення: 22.06.2024).
3. Кубатко О., Харченко Д., Півень В., Литвиненко Д. Роль економічних і цифрових чинників у боротьбі з корупцією. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>
4. Мельник С., Франчук В. Характеристика забезпечення економічної безпеки в системі підвищення конкурентоспроможності держави. *Економіка та*

суспільство. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-26>

5. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>

6. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 22.05.2024).

7. Ставерська Т., Литвінова Ю. Еволюція платіжних систем: інновації на шляху до цифрового майбутнього. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-85>

REFERENCES:

1. Publications of Transparency International Estonia. Official website available at: <https://www.transparency.ee/publikatsioonid> (accessed 22 June 2024).
2. Reports on the results of the work of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine in 2020–2023. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Official website URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry#section-goals> (in Ukrainian) (accessed 22 June 2024).
3. Kubatko, O., Kharchenko, D., Piven, V. and Lytvynenko, D. (2023). Rol' ekonomichnykh ta tsyfrovyykh chynnykiv u borotbi z koruptsiyeu [The role of economic and digital factors in the fight against corruption]. *Economy and society*, (48). DOI: <https://doi.org/10.32782/524-0072/2023-48-19> (in Ukrainian)
4. Melnyk, S. and Franchuk, V. (2023). Kharakterystyka zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky v systemi pidvyshchennya konkurentospromozhnosti derzhavy [Characteristics of ensuring economic security in the system of increasing the state's competitiveness]. *Economy and society*, (52). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-26> (in Ukrainian)
5. Nikolchuk Yu. and Lopatovska O. (2023) Investytsiina pryvablyvist' Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta klyuchovi vektory ih vyryshennya [Investment attractiveness of Ukraine: main trends, problems and key vectors of solution]. *Innovation and Sustainability*, 1. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175> (in Ukrainian)
6. World Bank. Official website. URL: <https://www.worldbank.org/> (accessed 22 June 2024).
7. Staverska, T., Litvinova, Yu. (2024). Evolyutsiya platizhnykh system: innovatsii na shlyakhu tsyfrovoho maibutnioho [The evolution of payment systems: innovation on the way to the digital future]. *Economy and society*, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-85> (in Ukrainian)